

Viivi Larri

LÄHIÖELÄMÄN MUUTOS

Kandidaatintyö
Rakennetun ympäristön tiedekunta
Annuska Rantanen
Minna Chudoba
Huhtikuu 2022

TIIVISTELMÄ

Viivi Larri: Lähiöelämän muutos; Change of suburban life
Tampereen yliopisto
Arkkitehtuurin TkK-tutkinto-ohjelma
Kandidaatintyö
Huhtikuu 2022

Tämä kandidaatintyö käsittelee lähiöelämän muutosta lähiöistymisen alkuvaiheista nykypäivään. Tutkielma nostaa esille suomalaisten nykylähiöiden haasteita ja vahvuuksia sekä antaa näille perspektiiviä avaamalla lähiörakentamisen ideologiaa. Lisäksi työssä tarkastellaan lähiöiden suhdetta ekologiseen kestävyteen. Lopuksi työssä pohditaan, millaiset trendit ja ilmiöt vaikuttavat lähiöihin, mitä lähiökehittämisessä tulisi huomioida ja millaisia lähiöt voivat mahdollisesti olla tulevaisuudessa. Työn tavoitteena on herättää keskustelua lähiöiden tulevaisuudesta ja korostaa niiden arvoa väljinä ja vihreinä asuinympäristöinä.

Työn tutkimusaineisto koostuu suurimmaksi osaksi 2010-luvulla julkaistusta lähiötutkimuksista. Tutkimukset ovat suomalaisia, koska lähiön määritelmä on hieman erilainen eri maissa ja suomalaisen lähiön erityispiirre on metsäisyys. Lähiökehittämishankkeita tarkasteltaessa tietoa on etsitty myös Helsingin ja Turun kaupunkien verkkosivuilta.

Työ jakaantuu kolmeen osaan. Ensimmäinen osa käsittelee lähiöiden historiaa ja lähiörakentamisen käynnistymistä toisen maailmansodan jälkeisessä Suomessa. Lähiöiden taustalla vaikuttanut vahva ideologia ja ihanne lähiön elämäntavasta. Taustoituksena avataan myös suomalaisten asumistavoitteita. Toisessa osassa tarkastellaan nykylähiöitä niiden haasteiden ja vahvuuksien kautta. Nykylähiöt ovat erilaistuneet ja osa on jäänyt kehityksessä jälkeen. Sosioekonominen eriytyminen nähdään ongelmana, mutta myös kannustavia lähiöesimerkkejä löytyy. Uudempaa lähiökehittämistä esitellään Helsingin lähiöhankkeiden kautta. Kolmannessa osassa tarkastellaan lähiöiden tulevaisuuskuvia. Erilaiset lähiövisiot toimivat keskustelunavauksina pohdittaessa mahdollisia kehityskulkuja. Kolmannessa osassa tarkastellaan myös lähiöiden tiivistämissuunnitelmia ja kysytään, onko tiivis kaupunkirakenne ekologisesti kestävä.

Tutkielman tulokset osoittavat, että lähiöt ovat vuosikymmenten aikana erilaistuneet sekä positiivisesti että negatiivisesti. Osalla lähiöistä on vahva oma identiteetti, jonka pohjalta on hyvä rakentaa tulevaisuutta vahvistamalla alueen ominaispiirteitä. Sen sijaan osassa lähiöistä on tunnistettavissa huono-osaisuuden keskittymistä, syrjäytymistä ja pitkäaikaistyöttömyyttä. Lähiökehittämishankkeiden keskiössä ovatkin asukkaiden hyvinvoinnin ja alueiden elinvoiman lisääminen. Näiden lisäksi lähiökehittäminen kytkeytyy kuntien hiilineutraaliustavoitteisiin. Työn johtopäätöksinä todetaan, että asuinalueen tiivydellä tai väljyydellä ei ole vaikutusta asukkaiden ilmastopäästöihin, vaan merkittävä tapa pienentää asukkaiden hiilijalanjälkeä on tukea ekologista elämäntapaa. Tulevaisuuden elinympäristöjä tulisi siis kehittää kokonaisvaltaisesti tukemaan asukkaiden hyvinvointia ja ekologiaa valintoja.

Avainsanat: lähiö, lähiöistyminen, lähiöelämä, urbaani lähiö, lähiövisio, kestävyys

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. LÄHIÖT ASUINYMPÄRISTÖNÄ	3
2.1 Lähioistuminen	3
2.2 Lähiöideologia	4
2.3 Asumistoiveet ja -preferenssit	6
3. LÄHIÖT NYKYÄÄN	9
3.1 Lähiöiden haasteita	9
3.2 Lähiöiden vahvuuksia	10
3.3 Lähiökehittäminen 2020-luvulla	13
4. LÄHIÖT TULEVAISUUDESSA	15
4.1 Onko tiivis kestävä?	15
4.2 Muutoksen suunta	17
4.3 Erilaisia visioita	18
5. YHTEENVETO JA PÄÄTELMÄT	20
LÄHTEET	22
KUVALÄHTEET	25

1. JOHDANTO

Kaupungistumisaste nousi Suomessa nopeasti toisen maailmansodan jälkeen ja ratkaisun asuntopulaan tarjosivat esikaupunkialueelle kohoavat lähiöt. Alkuun 50-luvulla lähiöt rakentuivat vihreiksi ja väljiksi asuinympäristöiksi luonnon keskellä. 60-luvun lopulla ihanne vaihtui tiiviiksi ja tehokkaaksi kontaktikaupungiksi. Suomessa on satoja lähiöitä ja ne ovat hyvin moninainen joukko erilaisine piirteineen ja identiteetteineen. (Norvasuo 2016)

Lähiöt edustavat oman aikansa asumisen ihannetta ja toimivat näyttämöinä kyseiselle elämäntavalle. Lähiöt suunniteltiin kaupunkiin työn perässä muuttaville nuorille perheille ja yhdyskuntarakenne muodostui näiden tarpeiden varaan (Hankonen 1994, 54–57). Lähiöt olivat moderneja asuinympäristöjä keskellä vihreyttä. Lähipalvelut löytyivät kävelymatkan päästä ja autolla pääsi töihin. Luonto ja ulkoalueet tarjosivat lapsille virikkeitä ja turvallisen kasvuympäristön. (Pakkala 2019)

Nykykeskustelussa lähiöillä on kuitenkin erilainen kaiku. Ne nähdään usein syrjäisinä asuinalueina ja niiden palvelurakenne yksipuolisena. Lisäksi kaupunkikulttuurin puute, vähäiset kontaktit, sosioekonominen eriytyminen ja syrjäytyminen leimaavat keskustelua. (Ilmonen 2016) Tämä yksipuolinen kuva lähiöistä toistuu, vaikka tutkimusten mukaan lähiöt ovat huomattavasti parempia asuinpaikkoja kuin annetaan ymmärtää (YLE Uutiset 2017).

Suomalaisten asumistoiveita tutkittaessa esiin nousevat samat asiat alueesta, vastanneiden tulotasosta, koulutuksesta ja ammatista riippumatta: luonnonläheisyys, rauhallisuus ja pientaloasuminen. (Kortteinen ym. 2005, 123–125) Ainakin teoriassa lähiöillä on siis potentiaalia vastata suurelta osin suomalaisten asumistoiveisiin. Mikä lähiöissä sitten on vikana?

Ensimmäiset lähiökehityshankkeet alkoivat jo 1970-luvulla (Norvasuo 2016) ja lähiökehitys on yhä varsin ajankohtaista. Ympäristöministeriön 2020 aloittaman Lähiöohjelman tavoitteena on lisätä asukkaiden hyvinvointia ja lähiöiden elinvoimaa ympäri Suomea eri lähiöissä (Ympäristöministeriö 2020). Esimerkiksi Helsingissä lähiökehittäminen on vauhdissa ja suunnitelmissa siintävät entistä urbaanimmat esikaupunkikeskustat ja lähiöiden yhdistyminen kantakaupunkiin kaupunkibulevardien avulla (Helsingin kaupunki 2016).

Ilmastonmuutoksen torjunta on vahvasti lähiökehityshankkeiden taustalla kaupunkien tavoitellessa hiilineutraalisuutta. Kestävyystavotteet ovat myös osa Lähiöohjelmaa (Ympäristöministeriö 2020). Kiinnostavaa on, miltä lähiöiden tiivistymis- ja täydennysrakentamispyrkimykset näyttävät kestävyiden valossa. Onko kaupunkirakenteen tiiviydellä vaikutusta asukkaiden ilmastopäästöihin, ja miten lähiöissä voidaan asua entistä ekologisemmin? Tiiviin ja väljän kaupunkirakenteen kestävyttä avaa tutkimus ”New Energy Efficient Housing Has Reduced Carbon Footprints in Outer but Not in Inner Urban Areas” (Ottelin ym. 2015).

Lähiöiden tulevaisuudennäkymiä voidaan tarkastella erilaisten visioiden kautta. Ne ovat keskustelunavauksia ja mahdollisuuksia, joita ei kuitenkaan tarvitse koskaan saavuttaa. Lähiövisioiden pohjana toimivat megatrendit, joita on 2020-luvulla viisi: ekologisella jälleenrakennuksella on kiire, väestö ikääntyy ja monimuotoistuu, verkostomainen valta voimistuu, teknologia sulautuu kaikkeen ja talousjärjestelmä etsii suuntaansa (Dufva 2020, 3). Nämä globaalit kehityssuunnat sekä pienemmät ilmiöt, kuten maahanmuutto ja eriarvoistuminen, tulevat vaikuttamaan tulevaisuuden lähiöihin. Trendien avulla voidaan tunnistaa lähiöiden kehityskohtia ja etsiä ratkaisuja tulevaisuuden haasteisiin.

2. LÄHIÖT ASUINYMPÄRISTÖNÄ

2.1 Lähiöistyminen

Toisen maailmansodan jälkeen kaupungistumisaste nousi Suomessa nopeasti ja ratkaisuna kaupunkien asuntotarpeeseen kehitettiin aluerakentaminen. Suomalainen maisema koki historiansa suurimman muutoksen, kun kaupunkien ympärille rakentui lähiöitä, jotka olivat aivan uudenlainen kaupunkiympäristö ja merkittävin yksittäinen käänne Suomen kaupunkikehityksessä sitten kaupungistumisen alkuvaiheiden. (Savolainen 2022)

Lähiöiden syntyyn linkittyy vahvasti 1960-luvun hyvinvointivaltion rakentaminen sekä elintason nousun vahvistaminen. Arkkitehti ja tekniikan tohtori Johanna Hankonen kuvaa kirjassaan Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta (1994, 50), miten sosiaalipoliittinen reformiliike hahmotteli 1960-luvulla ”kotimaisen tuotannon ja kulutuksen riippuvuutta sekä valtiollisen sääntelyn mahdollisuuksia Suomessa.” Ensimmäistä kertaa taloudellinen kasvu otettiin mukaan puolueohjelmiin ja vaurastuminen nähtiin jokaisen yksilön keskeisenä tavoitteena. Tulonsiirrot mahdollistivat matalapalkkaisten kansalaisten kuluttamisen uudella tavalla, ja suomalaisten elintason kohottamisesta tuli päätavoite. (Hankonen 1994, 50–53)

Taloudellisen kasvun avain löytyi teollistamisesta, jonka myötä kymmeniä tuhansia ihmisiä siirtyi maa- ja metsätalousammateista teollisiin ja palveluammatteihin 1950-luvulta lähtien. Tämä aiheutti muuttoliikkeen maalta kaupunkeihin hyvin nopealla tahdilla. Ratkaisuna kaupungistumiskehitykseen professori Otto-livari Meurman otti käyttöön hajakeskitysperiaatteen, jonka mukaan yli 50 000 asukkaan kaupunkien ei tullut kasvaa tasaisesti ympäristöönsä leviten. Tämän myötä kasvua ohjattiin erityisesti asumalähiöihin, jotka tarjosivat asumista kaupunkikeskustan ulkopuolella. (Hankonen 1994, 54–57)

Pelkistäen: aluksi 1950-luvulla lähiöt rakentuivat ”metsäkaupungin” ihanteen mukaisesti ja myöhemmin 1960-luvun loppupuolella lähiörakentamisen ihanne vaihtui niin sanottuun ”kompaktikaupunkiin”. Metsäkaupungit rakentuivat ympäristöstään erillisiksi yksiköiksi, joita ympäröi vihervyöhyke (kuva 1). (Norvasuo 2016) Kompaktikaupunkien ideana oli lisätä asukkaiden välistä vuorovaikutusta, mm. tiivistämällä rakennettua ympäristöä, suunnittelemalla pieniä tontteja ja lisäämällä tonttitehokkuutta (Ruotsalainen 2011). Tiivistämistä perusteltiin myös tehokkuusnäkökulmalla, sillä ”Tiiviissä kaupunkirakenteessa infrastruktuurin rakennuskustannukset laskevat, kulkuetäisyydet lyhenevät

ja palvelujen saatavuus paranee – teoriassa” (Nyman 2003, 61–63). Näistä lähtökohdista lähiöistä rakentui tyypillisesti selvärajaisia ja yhtenäisiä kokonaisuuksia, mutta erillisiä alueita kaupungin kupeessa.

Kuva 1. Helsingin Maunula vuonna 1954, ilmakekuva (P.-O. Jansson)

Suomen lähiöt nähdään usein yhtenä samanlaisena joukkona, vaikka variaatiota löytyy. Lähiöistä löytyy esimerkiksi tiukkaa uusruutukaavaa, toimivaa julkista kaupunkitilaa ja antiikkiin viittaavia amfimuotoja. Lähiöblogissa todetaankin: ”Arkikeskustelu, jonka ytimessä ovat ”lähiömaisyyttä” koskevat mielipiteet, häivyttää tämän monimuotoisuuden näkyvistä”. (Lähiöblogi 2021)

Puhuttaessa lähiöistä keskitytään yleensä muutamaankin näkökulmaan, jotka luovat stereotyyppisen kuvan lähiöistä. Tämän mukaan rakennetun ympäristön laatu on ankea: lähiöissä on laajoja pysäköintikenttiä ja rumia rakennuksia. Sijainniltaan lähiöt ovat syrjässä ja eristäytyneitä kaupungista. Lähiöiltä puuttuu kaupunkikulttuuri, palvelurakenne on yksipuolinen tai vähäinen, ja ne eivät ole omaleimaisia. Lähiöissä tapahtuva sosiaalinen vuorovaikutus on pientä: ei ole yhteisöllisyyttä taikka kontakteja, asukkaiden välillä on konflikteja ja lähiöissä asuvat ovat yksinäisiä. Näiden lisäksi lähiöihin liitetään yhteiskuntapoliittisia ongelmia, kuten syrjäytyminen, köyhyys, elämäntapaongelmat ja maahanmuutto. (Ilmonen 2016) Lähiöt ovat kuitenkin paljon muutakin kuin yksi stereotyyppi ja yksinkertaistus Suomen kymmenistä lähiöistä.

2.2 Lähiöideologia

Lähiöiden taustalla vaikutti vahva ideologia ja ne tarjosivat omanlaisensa ratkaisun aikansa elämisen kysymyksiin. *Koti vaiko kasarmi lapsillemme* -julkaisussa todetaan, että ”lähiö oli perhekeskeistä asumisideologiaa vastaava optimaalinen, taloudellinen ja toiminnallinen kokonaisuus” (von Hertzen 1946, 40–42). Lähiö nähtiin siis kokonaisuutena,

jossa yhdistyivät perhekeskeinen asuminen, toiminnot, kuten palvelut sekä liikenneyhteydet. Hajakeskitysteorian mukainen lähiö oli Johanna Hankosen mukaan ”arkkitehdeille sellaisenaan ihanteellisesti hallittavissa oleva suunnittelutehtävä. Samoin se oli selkeä lähtökohta kaupallisten palvelujen suunnitelmallisessa järjestämisessä.” (Hankonen 1994, 235)

Hajakeskitysteorian mukainen lähiöperiaate perustui toisistaan erillisiin lähiöyksiköihin, jotka muodostavat yhdessä lähiövyöhykkeen kaupunkien ympärille (Norvasuo 2016). Suomalaisia lähiöitä tutkinut Markku Norvasuo kertoo, että hajakeskityspeeriaate ja myöhempi seutusuunnittelu olivat ideologialtaan hyviä, mutta ylikorostivat rationaalista suunnittelua. ”Moni lähiö jäi keskeneräiseksi tai kokonaan rakentumatta, osaksi ylimitoitettujen väestöennusteiden vuoksi. – – Kaupunkia ympäröivän lähiövyöhykkeen pirstotuneisuuden havahduttiin 1970-luvulla (Sammalkorpi 1976), jolloin myös käsitys ongelmälähiöstä oli jo alkanut muodostua.” (Norvasuo 2016, 9)

Lähiöideologiaan kuului vahvasti ajatus yhteisöllisyydestä. Norvasuo avaa yhteisöllisyyttä: ”Lähiöaatteen keskeisenä ideana on ollut koota yhteen tärkeät yhdiskunnan toiminnot ja samalla muodostaa yhteisöllisesti merkittäviä yksiköitä.” (Norvasuo 2016, 10) Aatteen taustalla vaikutti Englannista lähtenyt puutarhakaupunki-ideologia, johon yhdistettiin mitoituksen ja toiminnallisuuden tarkastelua. (Norvasuo 2016) Suomalaisten lähiöiden yhteisöllisyyden idea ja yhteisön kaipuu palautuu myös ajatukseen maaseutukylän identiteetistä (Ilmonen 1994, 24–27).

Lähiöperiaatteen mukaiset uudet asuinalueet rakennettiin usein kallioisille paikoille metsämaastoon. Tiet ja rakennukset sijoitettiin luonnon muotoja seuraten (kuva 2). Pyrkimyksenä oli asuntojen yhteys luontoon sekä talojen väljä sijoittelu toisiinsa nähden. Rakennusten rajaaman katutilan sijasta ulkotilan muodostivat avoimet metsiköt ja niityt. Yksittäisten talojen sijasta suunniteltiin useiden rakennusten muodostavia kokonaisuuksia. (Pakkala 2019)

Kuva 2. Helsingin Pihlajamäki vuonna 1978, ilmakuva (SKY-FOTO Möller)

Liikenneverkkojen suunnittelu oli keskeinen osa lähiöiden kaavoitusta nopeasti kasvaneen autokannan vuoksi. Liikenneturvallisuuden katsottiin edellyttävän jalankulun ja ajoneuvoliikenteen erottamista. Lähiöissä tämä näkyi niin sanottuna ulkosityöittöisenä ajoneuvoliikenteen verkkona, jossa autotie kiersi lähiön reunoilla. Keskellä lähiötä saattoi olla puisto ja jalankulkuraitteja. (Hankonen 1983)

Palveluiden osalta lähiöiden ensisijainen tehtävä oli järjestää asukkailleen välttämättömimmät peruspalvelut. Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta -tutkimuksessa (Hankonen 1994, 236) todetaan: ”Eikä lähiöihin järjestettävien palvelujen määrältä ja laadulta edellytetty enempää kuin tämän ideologian mukaista perustasoa.” Toinen maailmansota vaikutti ajan vaatimuksiin, koska yhteiskunnassa oli totuttu sodan jälkeiseen säännöstelyyn. Totuttu niukkuus hidasti omalta osaltaan palvelujen vaatimustason nousua. (Hankonen 1994, 237)

2.3 Asumistoiveet ja -preferenssit

Lähiöt ovat olleet aikanaan suosittuja alueita modernien asuntojen, luonnonläheisyyden ja toisaalta kaupungin läheisyyden ansiosta. Lapsuutensa lähiössä asuneet muistavat alueet ensisijaisesti turvallisina ja kaikin puolin hyvinä alueina varttua. Lähiöissä harrastukset, leikkipaikat, luonto ja palvelut olivat lähellä. Leikkikavereita riitti pihapiirissä, ja etenkin nuorille lähiöt tarjosivat jännittäviä leikkipaikkoja metsissä sekä jättö- ja rakennustyömailla. (Suomalaisen kirjallisuuden seura 2017) Nykylähiöiden suosiota ja asukkaiden toiveita voidaan tutkia tarkastelemalla asumispreferenssejä ja asumistoiveita. Tarkastelulla saadaan tietoa, mihin suuntaan lähiöitä tulisi kehittää, jotta ne palvelisivat asukkaitaan paremmin ja houkuttelisivat myöskin uusia asukkaita.

Tutkimuksissa suomalaisten asumistoiveista toistuvat samat asiat alueesta, vastanneiden koulutuksesta, tulotasosta tai ammatillisesta suuntauksesta riippumatta. Voidaankin siis sanoa suomalaisten toiveiden olevan varsin yhdenmukaisia. Keskeisimmät toiveet ovat luonnonläheisyys, rauhallisuus ja pientaloasuminen. (Kortteinen ym. 2005, 123–125) Haasteellista asumistoiveiden kartoituksessa on se, että yleensä taloudelliset resurssit rajataan kyselyistä pois, ja se ”ulottaa tarkastelun hallitsemattomasti varsin laajalle alueelle, rationaalisesti harkituista asumisvaihtoehdoista varsin epärealistisiin asumisunelmiin asti.” (Lapintie 2010, 42)

Asumistoiveilla ja asumispreferensseillä on käsitteellinen ero. Asumistoiveet ovat tutkimuskirjallisuudessa tietynlainen kattokäsite. Loogisesti ajatellen ne ovat asioita, jotka eivät ole toteutuneet, mutta asukas näin toivoisi. Preferenssi-käsite on lainattu taloustieteistä kuluttajan valintateoriasta ja se viittaa tekijöihin, jotka selittävät kunkin käyttäytymistä. Asumispreferenssit siis sisältävät niin asukkaan toiveet tulevaisuudesta kuin menneisyydessä tehdyt valinnat. (Hasu 2010, 59–60 Pirosen 2019, 12 mukaan)

Professori Kimmo Lapintie on kirjoittanut asukkaiden asumistoiveista artikkelissaan Intohimon hämärä kohde (2010) ja avaa asumispreferenssien haasteellisuutta: ”Taloustieteellinen preferenssin käsite ei kuitenkaan anna mahdollisuutta tutkia asumistoiveiden ja asunnon välistä suhdetta, eikä sitä kautta myöskään saada osviittaa asunto- tai yhdyskuntasuunnittelun kehittämiseen – ongelma ikään kuin liukuu pois markkinamekanismin kautta, sillä vähemmän houkuttelevien asuntojen ja asuinalueiden hinta laskee ja tekee ne riittävän houkutteleviksi niihin tyytyville.” (Lapintie 2010, 45)

Asumispreferenssit eivät liity vain asuntoon, vaan ”ostaessaan tai vuokratessaan asunnon kuluttaja valitsee samalla siihen kytkeytyvän yhdyskuntarakenteen palveluineen, liikenneyhteyksineen ja virkistysalueineen.” Lapintien mukaan asuinalueeseen kytkeytyy myös alueen sosiaalinen rakenne ja status. Kyselytutkimuksissa on huomattu, että asukkaat pitävät keskimäärin todella paljon omasta asuinympäristöstään ja asunnostaan (Juntto 2007, Strandell 2004). Lapintie (2010, 45) selittää tulosta valintateorian avulla: ”Sikäli kuin ovat rationaalisia ja tietoisia eri vaihtoehdoista, kuluttajat siis tavallaan jo asuvat itsensä kannalta parhaassa mahdollisessa vaihtoehdossa.”

Vaikka asumistoiveista puhuttaessa esiin nousevat keskeisimpinä luonnonläheisyys, pientaloasuminen ja rauhallisuus, yksittäisen ihmisen kohdalla tilanne ei ole yhtä mustavalkoinen. Ristiriitaiseltakin kuulostavat asumistoiveet voivat olla varsin perusteltuja. Ote artikkelin haastattelusta: ”Helsingin alueella en haluaisi Töölöstä pois. Mua ei oikein viehätä eikä kiinnosta muut alueet. Ja sitten taas, jos haluaisin sitä pihaa, niin sitten lähtisin

selkeästi kauemmas, maalle... Mä olen joko täällä kaupungissa kunnolla tai sitten kunnolla maalla. Ja se kunnolla maalla on yksinäiselle ihmiselle vähän hankalaa.” Lapintien mukaan, yhden toiveasunnon sijasta relevantteja vaihtoehtoja voi siis olla samanaikaisesti useampia. Lisäksi todelliseen asumisympäristöön liittyy ”usein muitakin kuin asumiseen liittyviä unelmia, kuten esimerkiksi elämänkumppani tai vilkas sosiaalinen elämä.” (Lapintie 2010, 52)

Asumistoiveiden ja -preferenssien tarkastelu on tärkeää, koska ne voivat mahdollisesti avata näkökulmia siihen, miten kaupunki ja kaupunkimaiset alueet voivat jatkossa palvella asukkaitaan paremmin. Lisäksi vastaamalla erilaisten elämäntilanteiden pohjustamiin asumistoiveisiin paremmin, voidaan mahdollisesti ehkäistä asuinalueiden ei-toivottua eriytymistä sekä ympäristöä kuormittavaa hajautumista. Tavoitteena on asumistoiveiden kirjon palvelu entistä houkuttelevammin, mahdollisesti tiiviimmin rakennetulla alueella. (Piironen 2019, 1)

3. LÄHIÖT NYKYÄÄN

3.1 Lähiöiden haasteita

Suomalaiset lähiöt ovat moninainen joukko ja niistä jokaisen kehityskulku on yksilöllinen. Lähiöitä voidaan tutkia esimerkiksi tarkastelemalla väestön ikäjakaumaa, eri väestöryhmien asumista, asuinalueen arvostusta, vertailemalla asuntojen hintoja, palvelujen määrää sekä seuraamalla tonttikauppoja (Hirvonen ym. 2016).

Viimeisen kymmenen vuoden aikana kaupunkien sisäinen sosioekonominen eriytyminen, segregatio, on voimistunut kaikkialla Euroopassa. Tutkimusten mukaan ilmiö näkyy myös Suomen kaupungeissa, joissa asuinalueiden eriytyminen pieni- ja suurituloisiin on vahvistunut. Asuinalueiden väliltä löytyy eroja esimerkiksi lasten oppimistuloksissa ja asukkaiden terveydessä. Eriytyminen näkyy niin yksilötasolla yhä suurempina eroina kuin suuressa mittakaavassa kaupungin eri osien välillä. Kaikki lähiöt eivät ole päässeet kiinni myönteiseen kehitykseen. (Ympäristöministeriö 2020) Eriytyneelle lähiölle on tyyppillistä ”asukkaiden ikääntyminen, korkea työttömyysprosentti sekä mahdollisesti jo usean sukupolven jatkunut syrjäytymisen kierre.” (Petrell 2017, 13) Tutkimusten mukaan esimerkiksi Turussa Pansio-Pernon alueella tunnistetaan sosiaalisia ongelmia, väestöryhmien eriytymistä ja maahanmuuttajien syrjintää. (Hirvonen ym. 2016) Samanlaista alueellista eriytymistä havaitaan esimerkiksi Helsingin lähiöistä Malminkartano-Kannelmäen alueella, Malmilla ja Mellunkylässä (Valtanen 2020).

Lähiöiden nykytilaan vaikuttavat lähiöiden historia ja sen synnyttämät mielikuvat lähiöistä (Mäkäraainen 2005, 11–12, 18–21; Silliman 2017). Sosiologian tutkija Teemu Kemppainen Helsingin yliopistosta toteaa Elisa Kallungin artikkelissa ”Tutkimus kumoaa tiukassa istuvan mielikuvan – Lähiöt ovatkin mainettaan parempia” (YLE Uutiset 2017), että lähiöiden huono maine juontaa jo lähiöistymisen alkuvaiheeseen, jolloin osa maalta muuttaneista koki juurettomuutta uudessa asuinympäristössään ja näki lähiön vieraana paikana asua. Artikkelissa jatketaan: ”90-luvun lamasta alkaen huono-osaisuuden nähtiin keskittyvän juuri lähiöihin. Myös media on lähiöiden varhaisista vuosista lähtien vahvistanut niiden huonomaineisuutta. Viimeisimpänä siihen on tullut päälle ei-länsimaalais-taustainen maahanmuutto. Se on suuntautunut samoille alueille, joilla kotoperäinen huono-osaisuus oli jo melko vahvaa entuudestaan.” (YLE Uutiset 2017) Alueen sama negatiivinen mielikuva aiheuttaa ajan saatossa negatiivisia kerrannaisvaikutuksia, kuten kiinteistöjen kunnan huonontumista, asuntojen arvon laskua, matalan sosiaaliluokan

keskittymistä alueelle, keskimääräisen koulutustason laskua, palveluiden katoamista ja niin edelleen (Mäkäräinen 2005, 11–12, 18–21; Silliman 2017).

Tutkijoilla on eriäviä mielipiteitä siitä, esiintyykö Suomessa *white-flight* -ilmiötä eli kantaväestön muuttamista pois maahanmuuttajien suosimilta alueilta. Kaupunkimaantieteen professori Mari Vaattovaara Helsingin yliopistosta (Veräjänkorven 2017 mukaan) on todennut, että helsinkiläiset vaihtavat kyselytutkimuksen mukaan asuinalueita puhtaasti asuntotarpeen muuttumisen vuoksi. Vasta sen jälkeen lähtöpäätökseen vaikuttavat lähialueen sosiaaliset ongelmat tai yleinen turvattomuuden tunne. Kaupunkimaantieteen tutkija Venla Bernelius Helsingin yliopistosta sen sijaan tunnistaa *white-flight* -ilmiön olemassaolon Suomessa. Berneliuksen mukaan Helsingissä väestön sosioekonominen ja etninen eriytyminen heijastuu alueiden koulujen oppilaspohjaan, joka on asuinalueiden välillä eriytynyt. Eriytyneen oppilaspohjan myötä eri alueiden koulujen oppimistulokset ja maineet eriytyvät toisistaan. Tämän seurauksena kantaväestö muuttaa pois alueilta, joilla asuu paljon maahanmuuttajia: syynä huoli opetuksen tasosta lähikoulussa. Kouluvalinnat ja muuttopäätökset johtavat itseään ruokkivaan kehään, jossa alueellinen segregatio ja huono-osaisuus keskittyy entistä enemmän alueelle. (Bernelius 2013, 44, 76–78)

Yleinen mielipide tutkijoilla on, että Suomessa ei ole varsinaisia ongelmalähiöitä, vaikka media niin joskus antaakin ymmärtää. Esimerkiksi Helsingin Sanomat julkaisi maaliskuussa uutisen: ”haalariväki valtasi idän huonomaineisen lähiön” (HS 16.3.2022). Sekä professori Mari Vaattovaara että sosiologian tutkija Teemu Kemppainen ovat molemmat mediassa puhuneet nykylähiöiden vääristyneistä mielikuvista. ”Lähiöiden maine tuntuu olevan vahvasti liioiteltu. Huomasimme, etteivät lähiöasukkaiden kokemukset merkittävästi eroa muiden kaupunkimaisten alueiden asukkaiden kokemuksista”, Kemppainen kertoi Ylen haastattelussa (YLE Uutiset 2017). Vaattovaara on todennut, että lähiöiden ongelmat rajautuvat tiettyihin kortteleihin, jopa vain rappuihin. Koko lähiötä ei voi siis julistaa huonoksi alueeksi vain pienen alueen ongelmien takia.

3.2 Lähiöiden vahvuuksia

Lähiöt ovat keskenään erilaisia ja omaleimaisia alueita. Ne ovat vakiintuneet tavallisten ihmisten asuinpaikoiksi, ja monet ovat vuosien myötä erilaistuneet positiivisesti. Esimerkiksi Kontulalla, Suvelalla, Pansio-Pernolla tai Kannelmäellä on kaikilla tunnistettava identiteetti. Lähiöiden kehittämisessä tulisi vahvistaa lähiön identiteettiä tukeutumalla sen ominaispiirteisiin, historiaan ja asukkaiden tekemään nykyisyyteen. (Ilmonen 2016)

Lähiöiden asukkaat pystyvät vaikuttamaan asuinalueensa vetovoimaan ja siihen, millä lähiö näyttää ulospäin. Esimerkiksi Roihuvuori on muutamassa vuodessa muuttanut

huomaineisesta asuinalueesta vetovoimaiseksi lähiöksi, ja asukastyöllä on ollut tässä suuri merkitys. Alueella toimiva Roihuvuori-seura esimerkiksi aktiivisesti järjestää tapahtumia, kuten Hanami-juhlan ja näyttelyitä (kuva 3). Tällä tavoin asukkaat kohtaavat toisiaan ja paikallisidentiteetti sekä asukasylpeys ovat nousseet. Asukkaiden ylpeys asuinalueestaan välittyy ulospäin ja lähiön vetovoima lisääntyy. (Ilmonen 2016)

Kuva 3. Hanami-juhla Kirsikkapuistossa Roihuvuoressa 2017 (Pohjolan poluilla)

Lähiöiden arvo on noussut esille asumisen kallistumisen ja viimeistään koronakriisin myötä. Ydinkeskustoja väljempi, maanläheisempi sekä kohtuuhintainen asuminen on alkanut kiinnostaa yhä useampia. (Lähiöblogi 2021) Suomessa myös maaseudun vetovoimaisuus on kasvattanut suosiotaan ja kyselytutkimukset osoittavat, että yhä useampi haluaa asua muualla kuin isossa kaupungissa. Niin sanottu Nurmijärvi-ilmiö on palannut, koska etätöitä voi tehdä missä päin tahansa. (Mölsä 2021)

Eryteisesti lähiöluonnon merkitys on korostunut. Suomalaisessa asumispreferenssitutkimuksessa luonnonläheisyys sekä rauhallisuus nousevat vahvasti esiin. Luonnon kokeminen moniaistisesti koetaan tärkeänä: parhaimmillaan lähiluontoa ”sais mennä kokemaan - - saa koskea”. Lähiluonnon elämyksellisyyden lisäksi asukkaat toivovat ympäristön suojaisuutta eri tasoilla. Esimerkiksi julkisesta tilasta rajautuvat piha-alueet koetaan miellyttävinä. Lisäksi pihilla erilaiset sopet tarjoavat rajatumpia toimintasaarekkeitä ja turvallisuuden tunnetta. (Saarimaa 2021) Lähiöillä on iso potentiaali vastata asukkaiden toiveisiin koettavasta ja turvallisesta lähiluonnosta, koska lähiöt on rakennettu luonnon keskelle. Investoimalla esimerkiksi lähiluonnon laatuun ja luomalla julkisuusasteiltaan erilaisia kutsuvia tilojen sarjoja toteutetaan asukkaiden näkökulmasta viihtyisää ympäristöä.

Lähiöt ovat myös alustoja monille kulttuuri-, liikunta- ja taidetapahtumille. Tapahtumat elävöittävät lähiöitä, lisäävät mahdollisuuksia kohtaamisille ja nostattavat me-henkeä. Lähiötapahtumat tuovat myönteistä julkisuutta ja mahdollistavat esimerkiksi poliittisten päättäjien ja kansalaisten vuoropuhelun vapaamuotoisesti. Lisäksi tapahtumajärjestäminen paikallisella yhteistyöllä on oivallinen tapa rakentaa yhteistoimintakykyä ja luottamusta toimijoiden kesken. (Vetoa ja voimaa Mellunkylään 2016) Lähiötapahtumille on tutkitusti myös kysyntää. Vesa Keskinen ja Helena Kotron Kohti yhteisöllistä kaupunkikulttuuria -tutkimuksessa vastaajat toivoivat pienimuotoisia, yhteisöllisiä ja lähellä tapahtuvia kulttuuriaktiiviteetteja (Keskinen & Kotro 2014, 48).

Lähiöillä on potentiaalia luoda omanlaistaan kaupunkikulttuuria sinne, missä ihmiset asuvat. Taide ja kulttuuri ovat osa laadukasta asuinympäristöä ja sen näkyminen arjen ympäristöissä lisää hyvinvointia (kuva 4). Ympäristöministeriön Lähiöohjelma nostaa esille esimerkiksi aluetaiteilijatoiminnan sekä yhteisötaiteilijatoiminnan, jotka vahvistavat asukkaita aktivoivaa toimintaa. Sen lisäksi rakennuskantaa uudistettaessa ja täydennettäessä prosenttiperaatteen noudattaminen (prosentti rakennuskustannuksista kulttuuriin ja taiteeseen) lisää taidetta ympäristössä ja vahvistaa luovan osaamisen hyödyntämistä. (Ympäristöministeriö 2020)

Kuva 4. Muraali Vantaan Länsimäen kaupunginosassa, taiteilija J.-P. Köykkä. (Paju)

3.3 Lähiökehittäminen 2020-luvulla

Lähiöitä kehitetään osana kaupunkikokonaisuutta ja niiden kehittäminen kytkeytyy niin kaupungin kuin valtakunnallisen tason laajempiin kehitysstrategioihin sekä hyvinvoinnin ja hiilineutraalisuuden tavoitteisiin (Ympäristöministeriö 2020). Erityisen aktiivista lähiökehittäminen on niissä kaupungeissa, joissa muuttoliike on suurta ja esikaupunkialueen kehittäminen on välttämätöntä uusien asuntojen ja työpaikkojen vuoksi. Suomessa on ennusteen mukaan kolme vahvaa kasvukeskusta, joihin väestön odotetaan keskittyvän tulevien vuosikymmenten kuluessa entistä enemmän. Helsingin, Turun ja Tampereen seutukunnissa väestömäärä tulee nousemaan prosentuaalisesti selvästi enemmän kuin muualla. Vuoteen 2040 mennessä lisäykseksi arvioidaan 21,8 % Helsingissä, 12,4 % Tampereella ja 10 % Turussa verrattuna vuoteen 2017. (MDI 2019)

Pääkaupunkiseudulla lähiöissä asuu valtava määrä kaupunkilaisia: pelkästään Helsingissä on kymmeniä lähiöitä. Tarkastelemalla Helsingin lähiöitä koskevia suunnitelmia, saadaan selville, millaisia teemoja lähiöihin kytkeytyy ja millaiseen suuntaan kehitys on menossa.

Helsingin tavoitteena on olla tulevaisuudessa entistä urbaanimpi ja kasvaa 860 000 asukkaan kaupungiksi vuoteen 2050 mennessä. Tämä näkyy kaupungin uusimmassa yleiskaavassa eli pitkän aikavälin strategisessa maankäytön suunnitelmassa. Yleiskaavan nimi on kaupunkikaava, koska linjaukset johdattelevat Helsinkiä kohti urbaanimpaa kaupunkia. Keskeisiä teemoja ovat tiivistyvä kaupunkirakenne, laajeneva kantakaupunki, raideverkosto, kaupunkibulevardit, esikaupunkikeskustat, viheralueverkosto, merrillisuus, toimitila-alueet sekä uudet kaupunginosat. (Helsingin kaupunki 2016) Näistä lähiöiden kehittämistä koskevat erityisesti esikaupunkikeskustat, kaupunkibulevardit ja raideverkosto.

Helsingissä lähiöiden ja kantakaupungin yhteyttä vahvistetaan sekä kantakaupunkia laajennetaan kohti esikaupunkia kaupunkibulevardien avulla. 2016 hyväksytty kaupunkikaava mahdollistaa moottoritiemäisten liikenneväylien muuttamisen katumaisiksi kaupunkibulevardeiksi Kehä I:n sisäpuolella. (Helsingin kaupunki 2016) Kaupunkibulevardisointi on aloitettu Länsi-Helsingistä, jossa läntisen bulevardikaupungin asemakaavoitus käynnistyy osa-alueittain vuosien 2020–2026 aikana. Läntinen bulevardikaupunki käsittää noin neljä kilometriä pitkän alueen Huopalahdentieltä Munkkiniemen eteläpäästä Haagan liikenneympyrän kautta Vihdintielle. Bulevardikaupunkiin on tulossa 14 000 uutta asukasta sekä uusia palveluita. Kaupunkibulevardi tulee yhdistämään useita Helsingin lähiöitä kantakaupunkiin: Munkkivuoren, Etelä- ja Pohjois-Haagan sekä Lassilan. (Uutta Helsinkiä 2021)

Helsingin tavoitteena on luoda vilkkaita ja elinvoimaisia alakeskuksia esikaupunkialueelle kehittämällä lähiöiden keskustoja. Esikaupunkien keskustoilla on mahdollisuus kasvaa nykyistä merkittävimiksi asiointi- ja työpaikkakeskittymiksi, koska niistä monet ovat liikenteen solmukohdissa. Kasvaessaan ja tiivistyessään esikaupunkikeskustat mahdollistavat kaupunkimaisen elämäntavan myös perinteisen ydinkeskustan ulkopuolella. Esimerkiksi Malmin keskustasta kehitetään Koillis-Helsingin keskusta, koska Malmin saavutettavuus paranee Jokeri 2 -pikaraitiotien myötä. Myöskin Oulunkylän asemanseutua tiivistetään, koska raidejokeri tulee kulkemaan sen kautta. Muita tärkeitä esikaupunkikeskustoja ovat Itäkeskus, Herttoniemi ja Kannelmäki. Esimerkiksi Itäkeskus on laajentunut jatkuvasti ja alueelle laaditun viitesuunnitelman mukaan siellä olisi jopa miljoona kerrosneliometriä täydennysrakentamispotentiaalia asunto- ja toimitilarakentamiseen. (Helsingin kaupunki 2016)

Kaupunkibulevardien ja urbaanien esikaupunkikeskustojen lisäksi Helsinkiin suunnitellulla raideverkostolla on suuri rooli lähiökehittämisessä. Pikaraitiotielinjat tulevat yhdistämään monet lähiöt yhä tiiviimmin kantakaupunkiin. Kaupunkibulevardien yhteyteen suunniteltavat pikaraitiotielinjat tarjoavat kestävästä tavasta liikkua paikasta toiseen. Laajentunut raideliikenneverkosto vahvistaa kaupunkirakenteen kehittymisen aidosti verkostomaiseksi tehden kestävästä liikkumisesta kilpailukykyistä sekä vaivatonta. (Helsingin kaupunki 2016)

Lähiöiden uudistamisessa fokus on viihtyisän kaupunkitilan lisäämisessä, paremmissa kulkureiteissä sekä uusien työpaikkojen, palveluiden ja asukkaiden saamisessa julkisen liikenteen asemien lähistölle. (Helsingin kaupunki 2016)

4. LÄHIÖT TULEVAISUUDESSA

4.1 Onko tiivis kestävä?

Lähiökehittämisessä nousevat tällä hetkellä vahvasti esille lähiöiden täydennysrakentaminen, tiivistäminen ja kytkeminen kantakaupunkiin. Esimerkiksi Helsingissä suunnitellaan kaupunkibulevardeja ja esikaupunkikeskustoja (Helsingin kaupunki 2016). Turussa on kaavailtu ratikkalinjaa Varissuon lähiöstä keskustaan sekä täydennysrakentamista lähiön ja kaupungin välille (Turun kaupunki 2020). Lisäksi Turussa on tutkittu lähiöiden täydennysrakentamisen suunnittelun toimintamalleja (Kosunen 2018).

Perustelut kaupunkien tiivistämiselle ovat kaikille tuttuja. Ensinnäkin välimatkat lyhenevät ja liikkumistarve pienenee, koska asuminen, työpaikat ja palvelut sekoittuvat tiiviissä kaupunkirakenteessa. Sekoittuneessa kaupunkirakenteessa asukkaat ovat vähemmän riippuvaisia henkilöautoista ja näin ollen liikenteen aiheuttamat päästöt pienenevät. Tiivistäminen edistää myös joukkoliikenteen käyttöä. Toiseksi tiivistämistä perustellaan sillä, että kaupungin pinta-alan pysyessä mahdollisimman pienenä sen ulkopuolelle jää laajoja yhtenäisiä viheralueita. Tällöin ympäröivä luonto säilyy ja biodiversiteetti sekä ekosysteemipalvelut säilyvät. Kolmanneksi tiiviillä alueilla teknisten infrastruktuurien ylläpitäminen on ympäristön kannalta edullisempaa kuin haja-asutusalueilla. (Maijala 2009, 17–18)

Voidaanko tiiviisti rakennettua asuinalueita kuitenkaan perustella autoilun vähenemisellä, julkisen liikenteen käytöllä ja tätä myöden ekologisella kestävyydellä? Aalto-yliopiston tutkijoiden Juudit Ottelinin, Jukka Heinosen ja Seppo Junnilan vuonna 2015 ilmestyneessä tutkimuksessa selvitettiin vuosina 2003–2012 rakennettujen asuinrakennusten ja asuinalueiden asukkaiden aiheuttamia ilmastopäästöjä. Uudet alueet jaettiin kolmeen eri kategoriaan yhdyskuntarakenteen tiiviiden mukaan. Tarkastelussa olivat mukana kaikki Suomen kaupungit ja tuloksia verrattiin vanhempiin vastaaviin alueisiin.

Tutkimuksen mukaan eniten ilmastopäästöjä aiheuttavat uusien ja kaikista tiiveimpien asuinalueiden asukkaat. Suoraan asumisesta johtuvat päästöt olivat 20 prosenttia pienempiä, kuin vastaavissa vanhoissa asunnoissa. Muuten käytännössä kaikki muut päästöt olivat suurempia kuin vanhoilla kaupunkiasukkailla tai uusilla väljemmillä alueilla asuvilla. Tiiviisti rakennetuilla uusilla alueilla asuvat käyttävät tutkimuksen mukaan erilaisia palveluja muita enemmän, käyvät ravintoloissa, ostoksilla, autoilevat ja matkustavat, minkä takia heidän hiilijalanjälkensä on suurempi kuin muilla. Tiiviiden alueiden suurempi

hiilijalanjälki voidaan selittää myös sillä, että uudet kaupunkiasukkaat ovat muihin verrattuna lähtökohtaisesti varakkaampia ja heillä on mahdollisuus kuluttaa enemmän hyödykkeitä ja palveluita. Tutkimuksessa kuitenkin todetaan, että vaikka varallisuuserot tasoitettaisiin, tulos olisi silti sama: uusilla kaupunkilaisilla ilmastopäästöt ovat suurimmat. (Ottelin ym. 2015)

Uusilla väljästi rakennetuilla alueilla kokonaishiilijalanjälki oli pienempi kuin vastaavilla vanhoilla alueilla asuvilla. Tätä voidaan selittää esimerkiksi harvempaan asuttujen alueiden ketteryydellä: kun kaupungissa ollaan sidottuja yhteiseen kaukolämpöön, muualla voidaan nopeammin siirtyä esimerkiksi aurinkoenergiaan tai lämpöpumppuihin. (Ottelin ym. 2015)

Tutkimus jatkaa päätelmissään tiiviiden ja väljien asuinalueiden eroista. Kun laskelmissa otetaan huomioon kotitalouksien erilaiset luonteet, kuten perhekoot, erot hiilijalanjäljessä tiiviiden, väljien, uusien ja vanhojen alueiden välillä alkavat hävitä. Näin suhteutettuna ei ole siis väliä miten tiivis tai väljä yhdyskuntarakenne on. (Ottelin ym. 2015) Tätä kestävän kaupungin kompleksisuutta avaa kirjoituksessaan (YLE Uutiset 2015) tutkija ja tiedetoimittaja Pasi Toiviainen: asukkaiden ilmastopäästöjen muodostumisessa on kyse paljolti elämäntavasta, ja niin kaupungissa kuin maalla voidaan elää ekologista elämää tai aivan täydellisen epäekologista elämää. Esimerkiksi keskivertosuomalaisen hiilijalanjäljestä vain noin 20 prosenttia juontaa asumisesta. Loput 80 prosenttia hiilijalanjäljestä tulee liikenteestä ja matkailusta (29%), ruoasta (18%) ja muusta kulutuksesta (33%) (Sitra 2018).

Toivaisen mielestä kaupunkien sisempien ja ulompien alueiden vastakkainasettelun sijasta ilmastopäästöjen vähentämistä pitäisi tehdä aivan kaikilla erilaisilla alueilla. Ekologisesti olisi mielekästä, jos ihmiset asuisivat, elämäntilanteidensa sallimissa rajoissa, tulevaisuudessa juuri siellä missä nytkin, mutta entistä ekologisemmin ja onnellisemmin. Ihmisten elinympäristöä tulisi parantaa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että lähiöissä luonto säilytetään, koska juuri se ”uuden rakentamisen alle jäävä pieni metsälämpäre saattoi olla monen vanhan asukkaan henkireikä”. (YLE Uutiset 2015)

Ekologisesti kestävän asumisen pohdinnassa Toiviainen nostaa keskiöön kysymyksen, millä tavoin yhdyskunnat voivat edistää ekologista elämäntapaa. Entä mitä se edes tarkoittaa ja onko ekologisen elämän muotoja useita? Tulevaisuuden lähiöissä kiinnostavaa on, ovatko ne tiiviitä ja urbaaneita keskuksia vai väljiä ”metsäkaupunkeja”. Vai onko tulevaisuuden kaupunkirakenne jotakin tältä väliltä. Kestävyuden näkökulmasta kaikki

vaihtoehdot ovat Toiviaisen mukaan mahdollisia, kunhan yhdyskuntarakenne tukee ekologista elämäntapaa. (YLE Uutiset 2015)

4.2 Muutoksen suunta

Lähiöiden tulevaisuutta suunniteltaessa tärkeään asemaan nousevat visiot. Visiot ovat keskustelunavauksia, tulevaisuudenkuvia, joita ei tarvitsekaan koskaan saavuttaa. Ne kuitenkin antavat osviittaa millaiseen suuntaan tutkittava kaupunki taikka esimerkiksi kaupunginosa voi kehittyä. Helsingin lähiöprojektin projektipäällikkö Tero Santaoja puhuu utopiasta: ”Tavallaan on pakko olla jonkinlainen utopia – positiivinen, niin kuin utopia on – ja pyrkiä siihen ja tehdä se valinta, että kaupunkia kehitetään siihen suuntaan.” Tulevaisuudentutkimus on haasteellista ja asioihin ei ole olemassa yhtä oikeaa ratkaisua. Tavoitteena on löytää paras mahdollinen ratkaisu, tulevaisuuden suunta, jossa hyödyt ovat suurimmat verrattuna mahdollisiin negatiivisiin prosesseihin. (Uusi kaupunki Kollektiivi Oy, 2016)

Lähiövisioinnin pohjana toimivat megatrendit, jotka ovat globaalien muutosilmiöiden suuntia. Megatrendi on useista ilmiöistä koostuva yleinen kehityssuunta ja sen uskotaan usein jatkuvan samansuuntaisena. Ne auttavat hahmottamaan millaisessa toimintaympäristössä tulevaisuudessa eletään ja millaisia asioita tulee ottaa huomioon visiointi-työssä. Sitra on listannut 2020-luvun megatrendeiksi viisi isoa kehityssuuntaa: ekologisella jälleenrakennuksella on kiire, väestö ikääntyy ja monimuotoistuu, verkostomainen valta voimistuu, teknologia sulautuu kaikkeen ja talousjärjestelmä etsii suuntaansa. (Dufva 2020) Erityisesti ekologisen jälleenrakennuksen kiire, väestön ikääntyminen ja monimuotoistuminen sekä teknologian sulautuminen kaikkeen vaikuttavat tulevaisuuden lähiöihin. Kun lähiökehittämistä tehdään ja sitä visioidaan, tulee ottaa huomioon mainitut kehityssuunnat.

Megatrendien lisäksi lähiövisioinnissa voidaan tunnistaa tarkempia, pienemmän mittakaavan ilmiöitä, jotka vaikuttavat esimerkiksi tietyllä alueella, kuten Pohjois-Euroopassa, Suomessa tai tarkasti jossain kunnassa. Turun lähiövisio -hankkeen avoimessa tulevaisuustyöpajassa osallistujat pääsivät pohtimaan, millaiset ilmiöt vaikuttavat Turun lähiöihin tulevaisuudessa ja millaisessa toimintaympäristössä tulevaisuuden lähiöissä eletään. Keskustelussa nousi esiin erityisesti seitsemän ilmiötä: väestön alueellinen keskittyminen, maahanmuuton lisääntyminen, ilmastonmuutos, väestörakenteen muutos, eriarvoisuuden kasvu, syrjäytyminen ja kiertotalouden merkityksen kasvaminen. (Turun kaupunki 2021)

Tärkeää on pohtia, miten olemassa olevat ilmiöt ja megatrendit suhteutuvat tulevaisuuden lähiöihin ja millä tavoin lähiöt tulevat muuttumaan. Miten esimerkiksi väestön alueellinen keskittyminen, väestörakenteen muutos tai eriarvoisuuden kasvu vaikuttavat lähiöelämään 2050- tai 2100-luvulla? Osa tulevaisuudenkuvista on positiivisia ja osa negatiivisia. Esimerkiksi työn tuottavuuden lisääntyminen teknologian myötä lisää yhteiskunnan vaurastumista ja ihmisten vapaa-aikaa. Tällöin aikaa jää enemmän harrastuksille ja yksilöllisille valinnoille (Uusi kaupunki kollektiivi Oy, 2016). Tulevaisuuden haasteet aiheuttavat luonnollisesti muutospainetta nykylähiöihin. Millä tavoin lähiötä voitaisiin kehittää, jotta ne esimerkiksi tukisivat kaupunkien hiilineutraaliustavoitteita ja sosiaalista kestävyttä? Entä miten lähiöiden tulisi muuttua, jotta ne olisivat mahdollisimman hyviä asuin- ympäristöjä ikääntyvälle väestölle?

4.3 Erilaisia visioita

Lähiöiden kehitys- ja visiotyö on tällä hetkellä varsin ajankohtaista. Vuoden 2020 alussa käynnistyi usean ministeriön yhteinen poikkihallinnollinen lähiöohjelma, joka jatkuu tämän vuoden loppuun asti. Tavoitteena on lähiöiden myönteinen pitkän aikavälin kehitys, joka tuottaa elinvoimaisia alueita sekä lisää asukkaiden hyvinvointia. Lähiöohjelma rahoittaa yhteensä 42 hanketta, sisältäen lähiökehityshankkeita Suomen suurimmissa kaupungeissa sekä yliopistojen tutkimushankkeita. (Ympäristöministeriö 2020) Tämän lisäksi esimerkiksi Turussa toteutetaan lähiökehittämiskohteiden lisäksi laajempi visiointi tulevaisuuden lähiöistä. Turun lähiövision työstäminen on tällä hetkellä käynnissä ja sen tekemiseen osallistetaan turkulaisia erilaisten tapahtumien, työpajojen, kyselyjen ja raatityöskentelyn avulla. (Turun kaupunki 2021)

Helsingin lähiöprojektin 20-juhlavuoden kunniaksi vuonna 2016 kymmenen arkkitehtitoimiston kollektiivi, Uusi kaupunki, loi neljä tulevaisuusvisiota Helsingin lähiöistä vuonna 2100. Visiot eivät kohdistu mihinkään tiettyyn Helsingin lähiöön, vaan lähtökohtana visiotyölle olivat Lähiöprojektin neljä pääteemaa: Monipuolinen kaupunki, Toimiva kaupunki, Aktiivinen arki sekä Hyvä kaupunkielämä. (Uusi kaupunki kollektiivi Oy 2016) Edellä kuvatut neljä lähiövisiota muodostavat mielenkiintoisia ja toisistaan poikkeavia tulevaisuuden näkymiä lähiölle. Ne toimivat hyvänä keskustelunavaajana ja nostavat esiin skenaarioita, millainen lähiö voisi olla vuonna 2100.

Monipuolinen kaupunki -visiossa jakamistalous on muuttanut tuntemamme lähiöympäristöä ja -elämäntapaa. Kaupoilla ei ole kiinteistöjä, koska palvelut ja tuotteet siirtyvät älykkäästi suoraan ihmisiltä toisille ilmaitse tai lähettien tuomana. Instituutioilla, kuten kouluilla ja viranomaisilla ei ole myöskään enää fyysisiä osoitteita, koska ne löytyvät verkosta. Työnteon tapahtuessa verkon välityksellä, lähiöissä on yhtäläiset mahdollisuudet

työskentelyyn kuin muuallakin. Kaupunki on rakentunut yhteen ja vanha keskusta on menettänyt asemansa työn ja palvelujen keskustana. Liikenneverkko yhdistää tiivistyneen kaupungin kaikki alueet toisiinsa matriisimaisesti. (Uusi kaupunki kollektiivi Oy 2016)

Toimiva kaupunki -visiossa rakennukset reagoivat ympäristöönsä ja ovat aktiivinen osa ihmisten arkipäivää. Rakennuksiin on integroitu älykästä teknologiaa, joka voi esimerkiksi varoittaa kadun liukkaudesta, ilman saasteista tai auttaa yksinäistä ihmistä löytämään seuraa. Rakennukset osaavat älykkyytensä ansiosta tarvittaessa kasvattaa lisätilaa asuntoon tai sadekelillä parveke voi kasvattaa itselleen sateensuojan. Rakennukset säätelevät veden- ja energiankulutusta päivän sekä vuoden kierron mukaan. Näin rakennukset ovat aiempaa tehokkaampia. (Uusi kaupunki kollektiivi Oy 2016)

Aktiivinen arki -visiossa lähiöt ovat pikkukaupunkimaisia asuinyhteisöjä isompien kaupunkien kyljessä. Sosiaaliset verkostot ovat asukkaille yhä tärkeämpiä, varsinkin kun vapaa-ajan määrä on lisääntynyt päivittäisen arvontuotantoajan vähentyessä. Visiossa lähiön ytimenä toimii keskusaukio Aukio'ain'auki'on, jossa asukkaat kohtaavat toisiaan ja viettävät aikaa yhdessä. Aukio on katettu näkymättömällä nanopartikkelikuplalla, joka estää lumen, sateen ja tuulen pääsyn aukiolle. Täten aukio on käytettävissä aina. Hologrammiyhteydet ovat mullistaneet yhteydenpidon, ja hologrammien avulla voidaan heijastaa myös reaaliaikaisesti esimerkiksi villieläinten liikkeitä toiselta puolelta maapalloa. Digitaalisuus on muuttanut tilojen joustavuutta: kaupunkirakenteessa on eri kokoisia joustavia tiloja, jotka voivat yhdistyä asuntoihin tai muodostaa omia maamerkkejään. (Uusi kaupunki kollektiivi Oy 2016)

Hyvä kaupunkielämä -visiossa fyysisen sijainnin merkitys on kadonnut. Jokainen voi asua missä tahansa, koska suurin osa työstä tapahtuu etänä. Alkaa uudenlainen nomadismien aikakausi, jossa asuinalueiden vetovoimaisuustekijät laitetaan puntariin. Lähiöt ovat brändäytyneet eri tavoilla ja ihmiset muuttavat niihin etsimään samanhenkisiä ihmisiä. Lähiöt ovat muotoutuneet erilaisten elämäntapojen ympärille: on sporttilähiö, avoimien parisuhteiden lähiö, lemmikkilähiö ja esimerkiksi aasialaiseen työmoraaliin pohjautuva piilaakso-lähiö. Lähiöissä asutaan vain lyhyt aika, kahdesta viikosta pariin vuoteen, kunnes etsitään taas omaa sielunmaisemaa vastaava lähiö. (Uusi kaupunki kollektiivi Oy 2016)

5. YHTEENVETO JA PÄÄTELMÄT

Tämän kandidaatintyön tavoitteena oli valottaa lähiöelämän muutosta menneisyydestä nykypäivään sekä löytää mahdollisia suuntia ja muutosajureita tulevaisuuden lähiöille. Lähiöt ovat vuosikymmenten kuluessa erilaistuneet sekä positiivisesti että negatiivisesti. Kaikki lähiöt eivät ole päässeet kiinni myönteiseen kehitykseen, vaan alueilla on nähtävissä sosioekonomista eriytymistä eli segregatiota. Tämä ilmenee huono-osaisen väestön keskittymisenä alueelle, tyypillisesti korkeana työttömyysprosenttina, väestön ikääntymisenä ja mahdollisesti sukupolvia kestäneenä syrjäytymisenä.

Osalla lähiöistä on vahva oma identiteetti ja sen pohjalta on hyvä rakentaa tulevaisuutta vahvistamalla alueen ominaispiirteitä ja tukeutumalla asukkaiden tekemään nykyisyyteen. Esimerkiksi Roihuvuori on muuttunut varsin vetovoimaiseksi lähiöksi paljolti asukastyön ansiosta. Lähiöiden arvo on vahvistunut myös asumisen kallistumisen ja koronapandemian myötä. Ydinkeskustoja väljempi asuminen, lähiluonto ja kohtuuhintaisuus ovat alkaneet kiinnostaa yhä useampia.

Tulevaisuuden lähiöitä suunniteltaessa kehittämishankkeet linkittyvät vahvasti ilmastonmuutokseen ja kuntien hiilineutraaliustavoitteisiin. Millainen on ekologisesti kestävä lähiö? Lähiöiden kehityshankkeissa tiivistäminen nousee esille täydennysrakentamisena, esikaupunkikeskustoina ja kaupunkibulevardeina. Tiivistämistä perustellaan usein ekologisesta näkökulmasta, mutta tutkimusten mukaan tiiviillä alueilla asukkaiden kokonaisilmastopäästöt ovat paikoin kaikista suurimmat. Uusien tiiviiden alueiden asukkaat kuluttavat, matkustavat ja autoilevat niin paljon, että asukkaiden hiilijalanjälki on monin veroin suurempi kuin uusien väljästi rakennettujen alueiden asukkaiden. Tutkimuksessa todetaan kuitenkin, että kaupunkirakenteen tiiveydellä ei ole lopulta väliä, koska elämäntavat määrittävät eniten kuinka iso hiilijalanjälki asukkailla on. Väljän ja tiiviin kaupunkirakenteen vastakkainasettelun sijasta fokuksen pitäisikin olla ekologisen elämäntavan tukemisessa.

Niin kaupungin sykkeessä kuin väljemmällä alueella voi elää ekologista tai täydellisen epäekologista elämää. Ympäristön kokonaisvaltainen parantaminen, asukkaiden onnellisuuden, hyvinvoinnin ja ekologisemman elämän mahdollistaminen ovat avainasemassa lähiökehittämisessä. Tulevaisuuden lähiöitä tulisi tarkastella aivan pienimmästä mitta-kaavasta lähtien: millaista elämää tulevaisuuden lähiössä asukkaat elävät? Lähiöt ovat asukkaidensa omia naapurustoja ja ympäristö tarjoaa raamit elämäntavalle. Yksilöiden

kannalta on merkitystä, miten esimerkiksi julkisen liikenteen yhteydet ja palvelut on järjestetty. Millaista kaupunkikulttuuria lähiössä on, onko alueella yhteisöllisyyttä vai ovatko naapurit tuntemattomia toisilleen? Missä ovat lähipuistot ja lähimetsät virkistäytymiseen? Yhdyskuntarakenteen tulee tukea sitä, että yksilöt voivat tehdä kestäviä ja ekologisia valintoja, viihtyä ja olla onnellisia siellä missä he asuvat.

Megatrendejä tarkastelemalla voidaan tunnistaa ilmiöitä, jotka vaikuttavat lähiöihin. Esimerkiksi väestön alueellinen keskittyminen, väestörakenteen muutos ja eriarvoisuuden kasvu tulevat vaikuttamaan lähiöelämään tulevaisuudessa. Lähiö 2100 -visiot avaavat keskustelua, millaiseen suuntaan lähiöt voivat kehittyä. Hyvä kaupunkielämä -visiossa yhteiskunnassa vallitsee uudenlainen nomadismien aikakausi, koska harva ammatti enää sitoo työntekijöitään yhteen paikkaan. Etätyö on mahdollistanut asuinpaikan valitsemisen vapaasti ja lähiöt ovatkin brändäytyneet edustamansa elämäntavan mukaan. Lähiö voi olla esimerkiksi lemmikkilähiö, sporttilähiö tai piilaaksolähiö. Lähiöt näyttävät elämäntapapohjaisen asumisen yksiköinä ja moninaiset lähiöympäristöt takaavat kaikille mieluisan paikan asua. Tämä on vain yksi visio, ja mahdollisia tulevaisuudenkuvia on useita.

Tulevaisuuden lähiöt ovat visioissa kuitenkin vetovoimaisia ja laadukkaita elinympäristöjä. Ne tukevat asukkaidensa pyrkimyksiä elää omannäköistä elämää, omien arvojensa mukaisesti. Lähiöt ovat osa hiilineutraaleja kaupunkeja ja mahdollistavat ekologisesti kestävä elämäntavan. Lähiöympäristöt antavat myös lohtua muuttuvassa maailmassa ja tarjoavat jokaisen tarpeisiin mukautuvan ympäristön.

LÄHTEET

- Ahola, S., Vaattovaara, M., Vilkkama, K. (2016). Välttelyä vai vetovoimaa? Asuinympäristön vaikutus asuinalueella viihtymiseen ja muuttopäätöksiin pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Bernelius, V. (2013). Eriytyvät kaupunkikoulut – Helsingin peruskoulujen oppilaspuhjan erot, perheiden kouluvalinnat ja oppimistuloksiin liittyvät aluevaikutukset osana kaupungin eriytymiskehitystä. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Dufva, M. (2020). Megatrendit 2020. Sitran selvityksiä 162. Helsinki: Sitra.
- Hankonen, J. (1983). Lähiöiden suunnittelu Suomessa 1945–1970. Lisensiaattitutkimus. Tampere: Tampereen teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtuurin osasto.
- Hankonen, J. (1994). Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta. Tampere: Otatieto Oy.
- Hasu, E. (2010). Asumisen päätöksiä – järjellä vai tunteella? Teoksessa Juntto, A. (toim.) Asumisen unelmat ja arki: suomalainen asuminen muutoksessa. Helsinki: Gaudamus. Ss. 59–90.
- Hirvonen, M., Mälkki, M., Norvasuo, M. (2016). Olosuhteita ja hyödynnettäviä voimavaroja – Pyöreän pöydän malli Pansio-Pernon kehittämisessä. Teoksessa: Norvasuo M. (toim.) (2016). Lähiö ja kaupunki –asuinalueen rajat muutoksessa. Aalto-yliopiston julkaisusarja TT3/2016. Espoo: Aalto-yliopisto. Ss. 61–99.
- Helsingin kaupunki (2016). Helsingin yleiskaava: Kaupunkikaava. Helsingin kaupunki, Kaupunkisuunnitteluvirasto.. Saatavissa (viitattu: 10.4.2022): https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/14_06_09_tutkimuskatsauksia_4_14_keskinenkotro.pdf
- Ilmonen, M. (1994). Puutarhakaupungista ongelmälähiöön. Teoksessa Haarni, T. (toim.), Ihmisten kaupunki? Urbaani muutos ja suunnittelun haasteet. YTK Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus & Stakes Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Ss. 18–34.
- Ilmonen, M. (2016). Mikä on lähiö? Teoksessa: Norvasuo M. (toim.) (2016). Lähiö ja kaupunki –asuinalueen rajat muutoksessa. Aalto-yliopiston julkaisusarja TT3/2016. Espoo: Aalto-yliopisto. Ss. 101–115.
- Juntto, A. (2007). Suomalaisten asumistoiveet ja mahdollisuudet. Helsinki: Tilastokeskus, Ympäristöministeriö.
- Kallunki, E. (2017). Tutkimus kumoaa tiukassa istuvan mielikuvan – Lähiöt ovatkin mielletään parempia. YLE-uutiset, päivitetty: 10.6.2017. Saatavissa (viitattu 6.4.2022): <https://yle.fi/uutiset/3-9661962>
- Keskinen, V., Kotro, H. (2014). Kohti yhteisöllistä kaupunkikulttuuria. Mielipiteitä Helsingistä kulttuurikaupunkina. Tutkimuskatsauksia 2014:4. Helsingin kaupungin tietokeskus. Saatavissa (viitattu 11.4.2022): https://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/14_06_09_Tutkimuskatsauksia_4_14_KeskinenKotro.pdf.
- Kortteinen, M., Tuominen, M. & Vaattovaara, M. (2005). Asumistoiveet, sosiaalinen epäjärjestys ja kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla. Yhteiskuntapolitiikka 70:2. Ss. 121–131.

- Kosunen, H. (2018). Lähiöiden täydennysrakentamisen suunnittelun toimintamallit. Kaupunkitutkimusohjelma: tutkimuskatsauksia 2/2018. Turku: Turun kaupungin konsernihallinto.
- Lapintie, K. (2010). Intohimon hämärä kohde – Mitä asukas haluaa? Yhdyskuntasuunnittelu, 48:2. Ss. 41–57.
- Lähiöblogi (2021). Lähiö: Kaupunkirakenteellinen innovaatio. Päivitetty 10.3.2021. Saatavissa (viitattu 24.3.2022): <https://lahioblogi.fi/2021/03/10/lahio-kaupunkirakenteellisen-innovaatio/>
- Majjala, O. (2009). Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ja ekotehokkuus. Teoksessa Sairinen, R. (toim.) (2009): Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ja elinympäristön laatu. Espoo. Yliopistopaino Oy. Ss. 15–25.
- MDI (2019). Väestöennuste 2040 kymmenelle kaupunkiseudulle on julkaistu. Päivitetty: 22.2.2019. Saatavissa (viitattu 14.4.2022): <https://www.mdi.fi/vaestoennuste-2040-julkaistu/>
- Mäkäräinen, J. (2005). Sosiaalinen eheys yhdyskuntasuunnittelussa. Suomen Ympäristö 798. Helsinki: Ympäristöministeriö, Edita Prima.
- Mölsä, S. (2021). Tutkimusanalyysi: Vihreä asuminen on toiselle ahdas kämppä keskellä betoniviidakkoa ja toiselle tilava asunto luonnon äärellä – koronavuosi toi arvostuserot näkyville. Päivitetty: 5.1.2021. Saatavissa (viitattu 11.4.2022): <https://www.rakennuslehti.fi/2021/01/vihrea-asuminen-on-toiselle-ahdas-kamppa-keskella-betoniviidakkoa-ja-toiselle-tilava-asunto-luonnon-aaella-koronavuosi-toi-arvostuserot-nakyville/>
- Norvasuo, M. (2016) Johdanto. Teoksessa: Norvasuo M. (toim.) (2016). Lähiö ja kaupunki –asuinalueen rajat muutoksessa. Aalto-yliopiston julkaisusarja TT3/2016. Espoo: Aalto-yliopisto. Ss. 7–12.
- Nyman, K. (2003). Sinisilmäisyyden aika – Suunnittelun myyttejä 1950–2000. Helsinki: Rakennusalan Kustantajat RAK & Kustantajat Sarmala Oy.
- Ottelin, J., Heinonen, J., Junnila, S. (2015). New Energy Efficient Housing Has Reduced Carbon Footprints in Outer but Not in Inner Urban Areas. Environmental Science and Technology, 49:16. Saatavissa (viitattu 15.4.2011): <https://doi.org/10.1021/acs.est.5b02140>
- Pakkala, P., (2019). Asumalähiörakentaminen 1900-luvun jälkipuolella. Museovirasto. Päivitetty: 30.1.2019. Saatavissa (viitattu: 16.4.2022): <https://www.rakennettuhyvinvointi.fi/en/asumisen-alueet/asumalahiorakentaminen-1900-luvun-jalkipuolella>
- Petrell, T. (2017). Kontula electronic -festivaali lähiökulttuurin muutoksen välineenä. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Piironen, P. (2019). Asumistoiveet ja tulevaisuus kehittyvällä kaupunkialueella. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Ruotsalainen, S. (2011). 1960- ja 70-lukujen matalat tyyppitalot ja asumisen muutos. Diplomityö. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Saarimaa, S. (2021). ”Paljon valoo” – Asukasnäkemykset asuntokehittämisen työvälineenä. Araviesti 1/2021. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) <https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/ARAViesti>

Sammalkorpi, R. (1976). Helsingin seudun yhdyskuntarakenteen eheyttäminen – eheyttävä rakentaminen. Helsinki: Helsingin seutukaavaliitto.

Savolainen, P. (2022). Lähiöpride-hanke. Aalto-yliopisto arkkitehtuurin laitos. Päivitetty 7.2.2022. Saatavissa (viitattu 23.3.2022): <https://www.aalto.fi/fi/arkkitehtuurin-laitos/la-hiopride-hanke>

Silliman, M. (2017). Targeted Funding, Immigrant Background, and Educational Outcomes: Evidence from Helsinki’s “Positive Discrimination” Policy. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT

Sitra (2018). Keskivertosuomalaisen hiilijalanjälki. Päivitetty: 15.2.2018. Saatavissa (viitattu 15.4.2022): <https://www.sitra.fi/artikkelit/keskivertosuomalaisen-hiilijalanjalki/>

Strandell, A. (2004). Asukasbarometri 2004. Suomen ympäristö 746.

Suomalaisen kirjallisuuden seura (2017) Lapsuus lähiössä: nostalgiaa ja kansalaisaktiivisuutta. Päivitetty 25.4.2022. Saatavissa (viitattu: 16.4.2022): <https://www.finlit.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/lapsuus-lahiossa-nostalgiaa-ja-kansalaisaktiivisuutta#.YlrP9tpBy3A>

Toiviainen, P. (2015). Myytti tiiviistä ekokaupungista – eli kertomus siitä miten ajatusharhasta tuli vallitseva totuus. YLE-uutiset, päivitetty: 11.9.2015. Saatavissa (viitattu 15.4.2022): <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/08/31/myytti-tiiviista-ekokaupungista-eli-kertomus-siita-miten-ajatusharhasta-tuli>

Turun kaupunki (2020). Projektit ja hankkeet: Raitiotie. Saatavissa (viitattu 15.4.2022): <https://www.turku.fi/raitiotie>

Turun kaupunki (2021). Turun lähiövisio: osallisuus lähiövisioon. Saatavissa (viitattu 11.4.2022): <https://www.turku.fi/asuminen-ja-ymparisto/projektit-ja-hankkeet/laaja-alaiset-kaupunkikehittamishankkeet/osallisuus-lahiovisioon>

Uusi kaupunki Kollektiivi Oy. (2016). Uusi Kaupunki: Lähiö vuonna 2100. Päivitetty: 15.11.2016. Saatavissa (viitattu 11.4.2022): <http://uusi-kaupunki.fi/tyopajat/lahio-vuonna-2100/>

Uutta Helsinkiä (2021). Läntinen bulevardikaupunki. Päivitetty: 11.5.2021. Saatavissa (viitattu 10.4.2022): uuttahelsinki.fi/fi/lantinen-bulevardikaupunki

Valtanen, T. (2020). Hyvä- ja huono-osaisten alueellinen eriytyminen voimistuu suurimmissa kaupungeissa – Helsinki hillitsee segregatiota uudella asunto-ohjelmalla. YLE-uutiset, päivitetty: 11.11.2020. Saatavissa (viitattu 6.4.2022): <https://yle.fi/uutiset/3-11642912>

Veräjänkorva, A. (2017). Rikosuutiset pilaavat syyttä suotta mainetta – lähiöt sulautuvat kantakaupungin osaksi. YLE-uutiset, päivitetty: 17.5.2017. Saatavissa (viitattu 6.4.2022): <https://yle.fi/uutiset/3-9604927>

Vetoa ja voimaa Mellunkylään (2016). Vetoa ja voimaa – lähidemokratian projekti. Mellunkylän alueportaali. Päivitetty: 19.1.2021. Saatavissa (viitattu 11.4.2022): <https://www.mellunkyla.fi/vetoa-ja-voimaa-lahidemokratian-projekti/>

Von Hertzen, H. (1946). Koti vaiko kasarmi lapsillemme. Helsinki: WSOY.

Ympäristöministeriö (2020). Lähiöohjelma 2020–2022, Hyvinvoivat, vetovoimaiset lähiöt. Saatavissa (viitattu 6.4.2022): <https://ym.fi/lahioiden-kehittaminen>

KUVALÄHTEET

Kuva 1: P.-O. Jansson, 1954. Haavikkotie 18, 16, 14, 12, 10, 8 ja 13, 11, 9. Oikealla Koivikkotie. [valokuva]. Saatavissa: <https://www.finna.fi/Record/hkm.HKMS000005%3A000015ys> [noudettu 17.4.2022].

Kuva 2: SKY-FOTO Möller, 1978. Helsingin Pihlajamäki. [valokuva]. Saatavissa: https://fi.wikipedia.org/wiki/Tiedosto:Pihlajam%C3%A4ki_from_air_1978.jpg [noudettu 17.4.2022].

Kuva 3: Pohjolan poluilla, 2017. Sakura-festivaali. [valokuva]. Saatavissa: <https://www.flickr.com/photos/rdnk/34673575311/> [noudettu 14.4.2022].

Kuva 4: Paju, 2018. Muraali Vantaan Länsimäessä. [valokuva]. Saatavissa: [https://fi.wikipedia.org/wiki/Tiedosto:J.-P. K%C3%B6ykk%C3%A4 - muraali - Suunnistajan_kuja_4 . L%C3%A4nsim%C3%A4ki - Vantaa - 2.jpg](https://fi.wikipedia.org/wiki/Tiedosto:J.-P._K%C3%B6ykk%C3%A4_-_muraali_-_Suunnistajan_kuja_4_.L%C3%A4nsim%C3%A4ki_-_Vantaa_-_2.jpg) [noudettu 17.4.2022].